

## **Зразки розв'язання задач**

Тренувальні збори з лінгвістики 2025.

Особиста олімпіада

## 1. Йонггом

Порядок слів:

- просте речення:
  - [O] V-X,
  - [O<sub>1</sub>] V<sub>1</sub>-Y [O<sub>2</sub>] V<sub>2</sub>-X;
- складне речення: [O<sub>1</sub>] V<sub>1</sub>-X-а [O<sub>2</sub>] V<sub>2</sub>-X;
- однорідні іменники: N<sub>1</sub>-а N<sub>2</sub>-а «N<sub>1</sub> і N<sub>2</sub>».

Суфікси дієслів залежать від особи відповідного підмета:

|                 | Y             | X           |             |                |
|-----------------|---------------|-------------|-------------|----------------|
|                 |               | мин. час    | теп. час    | майб. час      |
| 1 ос. одн.      | <b>-en-i</b>  | <b>-aan</b> | <b>-iin</b> | <b>-an-iin</b> |
| 2 ос. одн.      | <b>-en-eb</b> |             | <b>-eeb</b> | <b>-an-eeb</b> |
| 3 ос. одн. ч.р. | <b>-en-e</b>  | <b>-oon</b> | <b>-een</b> | <b>-an-een</b> |
| 3 ос. одн. ж.р. | <b>-en-u</b>  | <b>-een</b> | <b>-uun</b> | <b>-an-uun</b> |
| 1 ос. мн.       | <b>-en-ub</b> |             | <b>-uub</b> | <b>-an-uub</b> |
| 3 ос. мн.       | <b>-en-ib</b> |             | <b>-iib</b> | <b>-an-iib</b> |

Перед голосним: b > w, а в деяких дієсловах голосний в останньому складі кореня уподібнюється до голосного першого складу закінчення.

Відповіді до завдання 1:

|                                                    |                                       |
|----------------------------------------------------|---------------------------------------|
| 12. <b>Om benu aneen.</b>                          | Вона взяла хліб і з'їла його.         |
| 13. <b>Munuuna wunuub.</b>                         | Вона приходить, а ми йдемо.           |
| 14. <b>Wingkiiwa wengamburuun.</b>                 | Вони співають, а вона чує             |
| 15. <b>Anon ye weng wengamberenib yeedaraniib.</b> | Вони почують собаку і встануть.       |
| 16. <b>Oon wedmaniina karub wedmaneeb.</b>         | Я побачу рибу, а ти побачиш чоловіка. |
| 17. <b>Ok wedmeena aniin</b>                       | Він бачить воду, а я її п'ю.          |

Відповіді до завдання 2:

|                                                 |                                                      |
|-------------------------------------------------|------------------------------------------------------|
| 18. Ми підемо, а вони прийдуть.                 | <b>Wananuuwa mananiib.</b>                           |
| 19. Я беру свиню, а він бере рибу.              | <b>Awon biina oon been.</b>                          |
| 20. Він побачив воду та будинок і почув собаку. | <b>Oka ambiwa wedmene anon ye weng wengamboroon.</b> |
| 21. Ти їси хліб і співаєш.                      | <b>Om aneneb wingkeeb.</b>                           |

## 2. Екарі

Одиниці: **ena** 1, **wija** 2, **wido** 3, **wi** 4, **idibi** 5, **benomi** 6, **waroewo** 8, **ije** 9

Десятки: **rati** 10, **mepina** 20, **joka rati** 30, **mepija** 40, **rati beo** 50, **moeto** 60

Формування складених числівників:

- $\alpha$  -**ma**  $10\beta = 10\beta + \alpha$  ( $1 \leq \alpha \leq 9, 1 \leq \beta \leq 5$ )
- **ije**  $10(\beta + 1) = \text{ijema } 10\beta$  ( $1 \leq \beta \leq 5$ )
- $\gamma$  **daemita moeto** =  $60 + \gamma$  ( $1 \leq \gamma \leq 59$ )
- **moeto**  $\delta$  [**ma**  $\gamma$  **ka** ( $\delta + 1$ )] =  $60\delta + \gamma$  ( $1 \leq \gamma \leq 59, 2 \leq \delta \leq 5$ )

Відповідь до завдання 1:

|                                   |     |
|-----------------------------------|-----|
| <b>moeto waroewo</b>              | 480 |
| <b>ijema joka rati</b>            | 39  |
| <b>moeto wido ma benomi ka wi</b> | 186 |

Відповідь до завдання 2:

|     |                                             |
|-----|---------------------------------------------|
| 1   | <b>ena</b>                                  |
| 19  | <b>ijema rati = ije mepina</b>              |
| 26  | <b>benomima mepina</b>                      |
| 104 | <b>wima mepija daemita moeto</b>            |
| 292 | <b>moeto wi ma wijama rati beo ka idibi</b> |

3. Огбакірі

Перед складом CV<sub>0</sub>- додають tV- таким чином:

|                                  | C = y | C ∉ {b, m, w, y}              |                                  | C ∈ {b, m, w} |
|----------------------------------|-------|-------------------------------|----------------------------------|---------------|
|                                  |       | V <sub>0</sub> ∈ {e, ε, i, ɪ} | V <sub>0</sub> ∈ {o, ɔ, u, ʊ, a} |               |
| V <sub>0</sub> ∈ {e, i, o, u}    |       | V = i                         | V = u                            |               |
| V <sub>0</sub> ∈ {ε, ɔ, ɪ, ʊ, a} |       | V = ɪ                         | V = ʊ                            |               |

Додаткові перетворення:

- Якщо V<sub>0</sub>- була носовою, то V також стає носовою.
- Тон: CṼ<sub>0</sub> > tṼ-CṼ<sub>0</sub>; CṼ<sub>0</sub> > tṼ-CṼ<sub>0</sub>; CṼ<sub>0</sub> > tṼ-CṼ<sub>0</sub>.
- N-CV<sub>0</sub> > n-tV-CV<sub>0</sub>, де N — носова (m, n, ɲ, ŋ).

Відповідь до завдання 1: tímítíní мало б виглядати як \*túmítíní

Відповідь до завдання 2:

|    |          |              |                     |
|----|----------|--------------|---------------------|
| 1. | rútû     | túrútútù     | паличка для жування |
| 2. | rèwŭ     | tìrètúwŭ     | божество            |
| 3. | bíkó     | túbítúkó     | будь ласка          |
| 4. | jýé riyǎ | ńtíyé tìrìtǎ | самиця              |
| 5. | békʷŭ    | tóbétókʷŭ    | вогонь              |
| 6. | ríyǒrǒ   | tírítǎyǒtǔrǒ | вугілля             |
| 7. | hʷǎgâ    | tùhʷǎtúgâ    | виходь!             |

#### 4. Нью

Порядок слів за відсутності фокусу (власник стоїть перед власністю):

S — X — [заперечення **ll**u] — [майб. час **si**] — V — [O<sub>пр</sub>] — [**ŋ** O<sub>непр</sub>]

Підмет чи додаток у фокусі переміщується на першу позицію в реченні. Якщо фокус застосовується до непрямого додатка, то прийменник з **ŋ** перетворюється на **ŋlla**.

| X                            | речення безз фокусу | речення з фокусом |
|------------------------------|---------------------|-------------------|
| розповідне головне речення   | <b>ke</b>           | <b>kee</b>        |
| питальне чи підрядне речення | ∅                   | <b>xae</b>        |

«А питає, чи В» записують як «A **ke kacuu?i ŋ** B».

Підмет-займенник:

|            | на початку запитання чи<br>після прийменника <b>ŋ</b> | інакше    |
|------------|-------------------------------------------------------|-----------|
| 1 ос. одн. | <b>ŋ ŋ</b>                                            | <b>ŋ*</b> |
| 2 ос. одн. | <b>g a</b>                                            | <b>a</b>  |
| 1 ос. мн.  | <b>gli</b>                                            | <b>i</b>  |
| 2 ос. мн.  | <b>glu</b>                                            | <b>u</b>  |

\* **ŋ + ke → na**

Відповідь до завдання 1:

|                                            |                                      |
|--------------------------------------------|--------------------------------------|
| 17. <b>na kacuu?i ŋ glu xae ŋ !uu !?ai</b> | Я питаю, чи це вас кличе мій дідусь. |
| 18. <b>na ll u si sŋisen ŋ g!ari</b>       | Я не працюватиму в Апінгтоні.        |
| 19. <b>leeki ke !aukea ŋ ŋ ŋ #hun</b>      | Жінка боїться мого собаку.           |
| 20. <b>ŋ kee si !?ai a</b>                 | Саме я тебе кликатиму.               |
| 21. <b>cuu xae u ŋ i</b>                   | Кого ви бачите?                      |
| 22. <b>cuu xae ts'aa?a ŋ</b>               | Хто мене любить?                     |

Відповідь до завдання 2:

|                                                 |                                             |
|-------------------------------------------------|---------------------------------------------|
| 23. Наша мати не кликатиме твого брата.         | <b>i xaŋki ke ll u si !?ai a llãu</b>       |
| 24. Саме тебе боїться мій собака.               | <b>a kee ŋ #hun !aukea ŋlla</b>             |
| 25. Де ви співатимете?                          | <b>kiya xae u si #qheeke ŋlla</b>           |
| 26. Я питаю, чи це про нашого дідуса ти думаєш. | <b>na kacuu?i ŋ gli !uu xae a #?ii ŋlla</b> |
| 27. Хто танцюватиме завтра?                     | <b>cuu xae si  qhõŋo ŋ !haeke</b>           |
| 28. Чи бачите ви нас?                           | <b>glu ŋ i i</b>                            |

## 5. Урарина

Будова речення: (Ta) (O) V (S). Ta використовується для негативного питання.

Будова дієслова:

### 1. Додаток:

| Основа починається на: | приголосну | голосну    |
|------------------------|------------|------------|
| 1 ос. одн.             | <b>ka-</b> | <b>k-</b>  |
| 2 ос. одн.             | <b>i-</b>  | <b>dʒ-</b> |
| 3 ос. одн.             | <b>∅-</b>  | <b>∅-</b>  |

### 2. Основа

### 3. Вид:

- «зробив»: -∅,
- «припинив робити»: -**si**,
- «робив»: -**he** якщо основа закінчується на -**a**, інакше -**ahe**.

### 4. Підмет: 2 ос. одн. -**i**, 3 ос. одн. -**a**.

### 5. Ввічливість: -**tse**

- Використовується для звертання до повнолітніх протилежної статі.
- Виняток для чоловіків: показник використовується при звертанні до зятів, тестів.

### 6. Питання:

- позитивне питання: -**na**,
- негативне питання: -**ne**.

На межі морфем **e** змінюється на **i**, коли після нього йде **a**.

**Відповіді:**

1. Мавпа-капуцин розповіла мені (щось).
2. Нічна мавпа зустрічала жінку?
3. Він/вона не припинив/-ла шукати чоловіка?
4. Усі чоловіки, тобто Manoel, Hwãa, Fwerisi, Tɛũki i Fwaboro.
5. Усі жінки, тобто Lomaj, Marja, Isabeli i Marata.
6. Tɛũki, Fwaboro i Manoel.
7. **Etoe kuretiahiatcena**
8. **Dzesenetaatce kati**
9. **Katca ariahiatce**
10. **Ibiana**